

Muzeum slaví 80 let založení aneb

„Pamatujte, že až zde nebudete, vaše věci budou hlásat vaši lásku k rodné hroudě“

Před osmdesáti lety, o Svatovítské pouti – 19. června 1932, se veřejnosti slavnostně poprvé otevřely expozice vltavotýnského muzea.

Myšlenka na zřízení muzea vznikla již v roce 1880, kdy vltavotýnský učitel Karel Karásek žádal o přidělení vhodné místnosti na uložení muzeálních památek, podobně jako tomu bylo v jeho rodné Třeboni nebo právě zakládaného muzea v Soběslavi. Jeho žádosti nebylo bohužel vyhověno a mnoho památek z vltavotýnského regionu, které shromáždil, bylo věnováno řediteli Karlu Lustigovi do soběslavského muzea.

V roce 1892 byla alespoň studenty a učiteli uspořádána výstava v místnostech Vinařického školy. Historické předměty, které byly prezentovány na výstavě, zamýšleli místní studenti uložit a vytvořit z nich základ vltavotýnského muzea. V roce 1896 proto podali studenti městské radě žádost o zřízení městského muzea, ale opět bezúspěšně. Zatím všechny památky sbírala a uchovávala učitelská jednota „Vinařický“. Snahy o založení muzea pak na téměř tři desetiletí utichly.

V roce 1925 zaslal pedagog Bedřich Karásek, syn výše zmíněného Karla Karáska, opět městské radě rezoluci o zřízení muzea. Žádosti nebylo vyhověno, ale započaly tím konkrétní kroky vedoucí k úspěchu. V roce 1929 se členovi městského zastupitelstva Josefu Nikolauovi podařilo prosadit zřízení muzejní komise. Ta se poprvé sešla 6. února 1930 na první schůzi. Členy komise byli významní představitelé města Týna nad Vltavou: lékárník PhMg. Josef Procházka, Antonín Böhm - rada politické správy, Karel Loula - ředitel školy ve výslužbě, ředitelka dívčí školy Františka Havránková, ředitel hospodářské školy Josef Pacovský, síťář Josef Urks, ředitel městské spořitelny Josef Nikolau, vrchní oficiál Václav Brych, obchodník František Šmídt, hodinář Václav Nováček, krajinář Jan Švehla, odborná učitelka Ema Stadlmayerová a učitel Bedřich Karásek. Do představenstva byli zvoleni: předseda Antonín Böhm, místopředseda Václav Nováček, jednatel Bedřich Karásek a pokladník Josef Nikolau. Komise začala okamžitě pracovat na přípravách k založení muzea.

Město prozatím zapůjčilo místnost v městské registratuře v přízemí radnice, kam byly uloženy předměty nastřádané Bedřichem Karáskem a předměty prozatímně uložené na půdě solnice. V krátké době se komise přeměnila na Muzejní spolek a požádala o schválení svých stanov podle vzoru muzeí v Blatné a Bechyni. Předsedou Muzejního spolku se stal Antonín Böhm, místopředsedou Josef Pacovský, jednatelem Hynek Cipra, správcem sbírek Bedřich Karásek, pokladníkem Josef Nikolau. Dalšími členy byli: Ema Stadlmayerová, která měla na starosti kroje a knižní fond, Františka Havránková, která rovněž pečovala o kroje, Jan Švehla obhospodařoval obrazovou a fotografickou část sbírky. Náhradníkem v komisi byl zvolen Jan Strnad a jako zástupci města byli členy komise PhMg. Josef Procházka a Josef Urks.

V srpnu roku 1930 bylo vydáno prohlášení k rodákům a občanům města oznamující založení muzea s prosbou o dary nebo zapůjčení muzeálních předmětů a nábor nových členů. Koncem srpna byly nejvýznamnější sbírky přestěhovány do domu Josefa Nikolaua, zbytek zůstal v registratuře radnice. Spolek poté požádal městskou radu o přidělení staré budovy opatrovny, která se stěhovala do nové budovy v Dewetterově ulici (dnešní MŠ). Bedřich Karásek zároveň publikoval v Ročence městské spořitelny článek, který obhajoval myšlenku vzniku muzea, vysvětloval jeho důležitost a je dodnes poutavým svědectvím nejen o vzniku, ale i účelu a podstatě našeho muzea: „Jako malé dítě často jsem se zamyslel nad svým drahým rodným hnízdem. Záviděl jsem pohádkovým hrdinům, že pro své rodné město podstoupili tolik bojů a trápení! Co myšlenek a předpokladů brázdilo mou hlavou, jak to u nás vypadalo před 100 – 300 léty. Jak se šatili lidé našeho okresu? Na čem jídali? Potěšila mne zpráva, že v jubilejním roce našeho milého presidenta T. G. Masaryka jmenovalo městské zastupitelstvo, na návrh

správce spořitelny pana Josefa Nikolaua, musejní komisi. I v nejzapadlejším městečku mají svou chloubu, své vlastní museum, v němž schraňují vše, co krásného u nás bývalo a co láska dovedla uchránit až do dnešní doby. Obrázek minulých zlatých časů vyzařuje z uložených památek. Mládež, která se dnes jen po zábavách pachtí, ani netuší, co vše dovedli naši otcové tvrdou mozolnou pěstí uhájit, vyrobit, vykouzlit. Zadíváme-li se do minula, s bolestí shledáváme, že to nejcennější a nejvzácnější uloženo je dnes jinde, protože dodnes nebylo dost pochopení pro zřízení musea. Sta a sta věci leží pohozených na půdách mezi nepotřebnými věcmi a přec mají velikou cenu historickou – musejní. Historie, toť svatá kniha, která nám dovoluje nahlédnout do minulosti. Členové kroužku přátel starožitností, kteří nezištně s láskou chtějí se postarati o uskutečnění musea, zavítají i k vám, aby drahé památky po vašich předcích od vás převzali a s úctou uložili do musea. Prosim vás všechny, kteří lnete láskou k našemu drahému Týnu, pomozte nám rozmnožití skrovný dosud počet starožitností tím, že darujete staré památky, nebo přispějete peněžítým darem. Bude vás těšit podívaná na váš předmět uložený v museu. Proto by měli všichni občané celého okresu památky svého rodu odevzdati museu, neboť museum bude jejich věrným strážcem. Jaký veliký kulturní význam bude mít museum pro naši mládež! Vždyť ukazující dětem staré památky, vznítíme v jejich srdcích lásku a úctu k rodnému místu. I hosté budou s úctou pohlížeti na náš nám tak drahý Týn. Pamatujte, že až vy zde nebudete, vaše věci zde uchráněné budou hlásat vaši lásku k rodné hroudě. Jen trochu lásky a chuti! Bedřich Karásek, jednatel musejní komise.“

Dnes s odstupem osmi desetiletí můžeme slova pana Bedřicha Karáska potvrdit. Muzeum skutečně uchovává množství sbírkových předmětů, které jako neživá památka přežily své dárce. V roce 1930, kdy pan Karásek publikoval tento článek, začaly být zapisovány první předměty do „Inventáře musejních věcí“, dnešních Přírůstkových knih. Zcela prvními zapsanými předměty byly knihy s náboženskou tematikou – tzv. Nebeklíče, modlitební knížky a sbírky básní, některé velmi vzácné, z 18. století. Do konce roku 1930 bylo nashromážděno 991 předmětů: knihy, oblečení a oblekové součásti a kroje, obrazy, svaté obrázky, svícny, pečetítka, nádobí, prehistorické nádoby a střepy, lampy, cechovní postavníky atd., i kuriózní věci - jako například okovy z městské šatlavy, staré zámky a klíče od solnice nebo plechová nádoba na pouliční prodej párků. Všechny tyto sesbírané věci ovšem měly a mají dodnes obrovskou historickou a především výpovědní a dokumentační hodnotu, patří k životu našeho města a regionu a jejich historii.

19. listopadu 1931 se konečně ve staré opatrovně č. 225 pod kostelem uvolnila velká místnost, kam byly sbírky přestěhovány. Později se vystěhoval strážník Rudolf Calta do obecního domu v Jiráskově ulici a muzeum získalo další prostory. V patře domu zatím ještě zůstávala učebna 5. třídy obecné dívčí školy.

19. června 1932, o Svatovítské pouti, v 9 hodin dopoledne bylo muzeum slavnostně zpřístupněno veřejnosti. Z dobové pozvánky známe pořad této slavnosti: Zahájení, uvítání hostů, proslov o utvoření musea, prohlídka. Vstupné bylo 1 koruna, děti a vojsko 50 haléřů. Návštěvním dnem byla stanovená neděle od 9 do 11 hodin a od 14 do 16 hodin. Přímou v den otevření musea bylo ve sbírkách zapsáno 1436 přírůstkových čísel. Vzhledem k tomu, že pod jedním přírůstkovým číslem bylo zapsáno i více kusů, spravovalo muzeum odhadem kolem necelých dvou tisíc sbírkových předmětů. V dnešní době je to 54,5 tisíce předmětů, přičemž téměř 17 tisíc tvoří podsbirka fotografií, které jsou vzácnou dokumentací města i regionu.

Muzeum pokračovalo nadále ve své činnosti, nejen zpřístupněním výstavy – expozice, ale i dalšími akcemi. Například 8. listopadu 1934 byla na náklady muzejního spolku opravena freska Čabelických v presbyteriu kostela sv. Jakuba, kterou můžeme v kostele obdivovat dodnes. V roce 1938 se uvolnil v přízemí muzejní budovy byt po panu Šťastném a uvolněný prostor získal stálý muzejní správce a průvodce Jan Bečvář.

Ve válečném roce 1940 postihla muzejní sbírky pohroma. Blesk zasáhl budovu musea a při následném požáru shořely veškeré sbírky legionářského charakteru, které zde byly

připraveny na výstavu. V letech 1940 – 1941 získalo muzeum do svých sbírek část archeologických nálezů z průzkumu mohyl v blízkosti obce Hosty – nálezy z lichých mohyl obdrželo Národní muzeum Praha, ze sudých pak vltavotýnské muzeum. 20. – 27. července 1941 uspořádalo muzeum rozsáhlou výstavu skla a porcelánu v přísálí sokolovny. Téhož roku se vystěhovala z muzejní budovy obecná dívčí škola a muzeum tak získalo další prostory. Spolek začal uvažovat o rekonstrukci celé budovy a byl vypracován architektonický návrh stavitele Šulce. V důsledku žádosti o adaptaci přijel do Týna zástupce ministerstva vnitra ing. architekt Vlad. Kostka, který muzeu navrhl zcela nové řešení - stavbu nové muzejní budovy. 18. - 25. srpna 1943 pořádal muzejní spolek výstavu amatérských fotografií spojenou se soutěží.

V prosinci 1943 zemřela obecní chudá paní Pavlásková, obývající jednu přízemní místnost v muzejní budově, a muzeum získalo další část domu. V lednu 1944 byl opět otevřen záměr stavby zcela nové samostatné budovy muzea. Architekt Šulc zpracoval plány stavby, která se měla nacházet naproti městské opatrovně (MŠ Dewetterova). V březnu 1944 bylo s městem jednáno o schválení projektu v ceně 1,45 milionu korun, přičemž měl být projekt z 90 % hrazen státem. Bylo jednáno o předkupním právu pozemků a v březnu zaslány plány ministerstvu ke schválení. Bohužel, válečné události celý projekt zastavily. 3. května 1944 byla výnosem ministerstva školství uzavřena všechna muzea v Protektorátu.

Na počátku padesátých let již bylo muzeum natolik přeplněno sbírkami, že bylo zapotřebí hledat nový prostor. Protože byla dostavěna nová školní budova na Malé Straně a do ní přemístěny třídy z budovy zámku, bylo nakonec muzeum přestěhováno do této lukrativní budovy. V roce 1953 došlo k likvidaci muzejního spolku, muzeum přešlo jako Okresní muzeum Týn nad Vltavou do veřejné správy pod správcovstvím Bedřicha Karáska. Svoji činnost muzejní spolek zakončil vydáním posledního, čtvrtého dílu Sakařových dějin Týna nad Vltavou.

V roce 1955 bylo muzeum definitivně přestěhováno do budovy zámku, kde bylo pro výstavní účely vyčleněno sedm prostorných místností. Tehdy sbírky obsahovaly téměř 10 000 předmětů, část jich byla vystavena v zámku, zbylý sbírkový fond zůstával uložen v depozitářích původního muzea v budově pod kostelem.

V roce 1958 pan Bedřich Karásek zemřel. Na přechodnou dobu byly sbírky svěřeny bývalému pokladníkovi muzejního spolku Janu Strnadovi. V roce 1959 se vedení muzea ujal František Tesař. Došlo k rozsáhlému třídění a určování sbírkových předmětů, vznikla nová expozice obsahující archeologické nálezy, doklady voroplavby, výstavu loutek s připomínkou Matěje Kopeckého a sál věnovaný významným regionálním osobnostem.

Když v roce 1960 zanikl okres Týn nad Vltavou, bylo muzeum předáno do správy tehdejšímu MěNV. Původní expozice sloužila veřejnosti dvě desetiletí. 14. prosince 1982 pak byla zpřístupněna nová stálá expozice – Život na Vltavotýnsku, kterou mohou návštěvníci po menších úpravách vidět v městském muzeu doposud. Tato expozice byla ještě v roce 1987 doplněna u příležitosti 200. výročí první vědecké práce o vltavínech stálou expozicí Jihočeské vltavíny. Expozice by zasloužila modernizaci, vždyť je jí letos již třicet let. V současné době probíhá proces vytvoření nové architektonické studie a pokud se podaří získat prostředky z dotačních titulů, mohla by v několika příštích letech vzniknout nová moderní expozice.

V roce 1988 vznikla v horním patře zámku expozice věnovaná jaderné energetice. Vzhledem k tomu, že technický pokrok a nové technologie jdou nezadržitelně vpřed, technické expozice velmi brzy ztrácí svoji výpovědní hodnotu, což byl i případ vltavotýnského muzea. V polovině 90. let byla proto expozice zrušena a v části uvolněných prostor byla v červnu roku 1999 otevřena nová stálá expozice Svět loutek, věnovaná památce loutkáře Matěje Kopeckého. Z další části volných prostor vznikl výstavní sál pro sezónní výstavy. Zbylá část byla využita jako depozitáře a veškeré sbírky tak byly konečně shromážděny na jedno místo, přímo do budovy muzea, aby mohlo být plněno hlavní poslání

muzea – uchovávání sbírek a práce se sbírkovým fondem. V roce 1999 také byla u příležitosti 85. výročí narození režiséra Alfréda Radoka zřízena díky výraznému přispění režisérově rodiny, zvláště syna Davida, stálá expozice této významné osobnosti. Vznikla v sálku regionální expozice, která byla původně věnovaná loutkám, přestěhovaným do nové expozice v horním patře. Na počátku letošního roku pak byl vytvořen v horním patře přednáškový sál, do budoucna se počítá s jeho multimediálním vybavením.

Muzeum kromě výstavní činnosti (stálých expozic a sezónních výstav) také provozuje podzemní chodby pod budovou zámku, veřejnosti je k dispozici badatelna, kde mohou zájemci nahlédnout do více než 17 tisíc dokumentů archivní povahy či do zmíněného fotografického fondu (tyto služby využívají zejména studenti) a k dispozici je muzejní knihovna s pěti a půl tisíci knihami. Celý sbírkový fond je nahlášen na ministerstvu kultury v tzv. CESu – centrální evidenci sbírek. Muzeum se zabývá sbírkovou činností, publikační činností, besedami pro mládež i veřejnost. Nezbývá než mu popřát do další osmdesátky co nejvíce příznivců i spokojených návštěvníků.

Martina Sudová